

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) สังคมแห่งข่าวสารข้อมูล หรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) บรรดาความรู้ ข้อมูล เรื่องราว ข่าวสารทั้งในด้าน วิชาการ และความรู้ทั่วไปซึ่งต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งที่จำเป็นแก่นมนุษยชาติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ (แม้นมาส ซวลิต, 2537 : 27) และนับเป็นหัวใจ ในการพัฒนาตัวบุคคลเพื่อช่วยขจัดกลาเพิ่มพูนความรู้ สร้างกระบวนการรับรู้อย่างมีเหตุผล อันเป็น ผลถึงการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2524 : 26) แม้กระทั่งการต่อสู้เพื่อ แอ่งชิงอำนาจ ความรู้ก็เป็นเครื่องจำเป็นที่จะขาดเสียมิได้ (ทอฟเลอร์, 2537 : 49) ดังนั้นความรู้ หรือข้อมูลต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิต ซึ่งมนุษย์ต้องแสวงหาเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และ การจะได้มาซึ่งความรู้นั้นก็โดยการศึกษา จอห์น ดิวอี้ ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษากับชีวิตเป็นของคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ トラบโคที่ชีวิตยังอยู่ตราบนั้นก็ต้องมีการศึกษาตลอดไป และผู้ที่ได้รับ การศึกษานั้น จะต้องมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาที่ดี (อ้างถึงใน สุรพันธ์ ยันต์ทอง, 2533 : 5) ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการศึกษายู่อย่างต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการการศึกษา ระหว่างชาติ ได้แบ่งระบบการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท (วัชรวิฑู คำ และ กิ่งแก้ว อัดถากร, 2517 : 10) คือ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่บุคคลได้รับและ สัมผัสความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) เป็นการศึกษาที่มีระบบโครงสร้างเป็น ลำดับขั้นและชัดเจน มีการแบ่งชั้นเรียน เวลาเรียน มีหลักสูตร และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-Formal Education) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่า การศึกษานั้นจะเป็นกิจกรรมโดยเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน

ทั้งนี้โดยภารกิจหลักของกรมการศึกษานอกโรงเรียน 3 ประการคือ 1) การชดเชยโอกาสทางการศึกษาและเสนอทางเลือกอื่นให้กับผู้ขาดโอกาส ผู้พลาดโอกาส รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา 2) สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยและเครือข่ายการเรียนรู้ในสังคม และ 3) เสริมคุณภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 : 71) การจัดกิจกรรมมี 4 ประเภทคือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ การพัฒนาทักษะด้านอาชีพ และการสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งกิจกรรมทั้ง 4 ประเภท ดังกล่าวมีรูปแบบการจัดที่หลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น อาจจัดเป็นกิจกรรมเอกเทศ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เป็นต้น และจากการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กระจายเครือข่ายการให้บริการการศึกษาจากจังหวัดสู่อำเภอ ด้วยการประกาศจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ทั่วประเทศจำนวน 789 แห่ง ทำให้ประชาชนในชนบทได้รับบริการต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง จำนวนผู้รับบริการมีเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ หรือการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ดังตัวอย่างจำนวนนักศึกษาสายสามัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปีการศึกษา 2535 มีนักศึกษา 832,966 คน เพิ่มขึ้น 2,214,631 ในปีการศึกษา 2537 (สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี, 2537 : 27,29)

ในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือวิธีใดก็ตาม แหล่งวิชาการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งสนับสนุนการศึกษาที่ดีที่สุดก็คือห้องสมุด เนื่องจากห้องสมุดเป็นสถานที่รวบรวมความรู้ทั้งหลายไว้อย่างพร้อมมูล เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน เพื่อขจัดความโง่เขลา ความไม่รู้เท่าถึงการณ์ และความเฉยเมยต่อท้องถิ่น ห้องสมุดทุกประเภทจะทำหน้าที่นี้ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้รอบรู้ มีสติปัญญา มีความสามารถในการตัดสินใจต่าง ๆ ได้ถูกต้อง และมีสมรรถภาพในการประกอบอาชีพของตน ประชาชนที่มีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ จะทำให้สังคมที่เขาอยู่เป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า คนเราจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาอยู่ตลอดชีวิต และหากปราศจากห้องสมุดเสียแล้วเราก็จะทำได้โดยยาก (เม้นมาส ซวลิต และ สิริินทร์ ช่วงโชติ, 2511 : 11) ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งการศึกษาของประชาชนที่สำคัญยิ่ง ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุดกับการศึกษาไว้ เช่น ประเวศ วะสี (2529 : 108) กล่าวไว้ว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งข่าวสารที่สำคัญ ช่วยเพิ่มคุณภาพของนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ ความคิดกว้าง ส่วนมิตัล (Mittal, 1969 : 3) ได้เปรียบห้องสมุดกับการศึกษาว่าเป็นเสมือนฝนฝัดการศึกษาที่ไม่ได้รับการจากห้องสมุดนั้น เป็นเสมือนร่างกายที่ขาดวิญญาณหรือเป็นพาหนะที่ขาดเครื่องยนต์ นอกจากนี้เจนนิงส์ (Jenning, 1976 : 533) ได้ให้ความสำคัญของห้องสมุดว่า

ห้องสมุดนั้นเป็นเสมือนหัวใจของสังคม สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดตั้งห้องสมุดประชาชนให้เป็นแหล่งวิชาการที่สามารถให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ให้ความสำคัญและปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดอยู่ตลอดเวลา โดยมีระเบียบกำหนดให้ห้องสมุดประชาชนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน เป็นศูนย์รับบริจาคหนังสือ ให้บริการข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเป็นคนทันต่อเหตุการณ์ ส่งเสริมให้ประชาชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และการพักผ่อนหย่อนใจ มีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการจัดบริการการอ่าน การยืมหนังสือ สดทัศนวัสดุ ส่งเสริม เผยแพร่ การให้บริการด้านวิชาการใหม่ ๆ แก่ชุมชน และการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาห้องสมุดประชาชนในสังกัดทั่วประเทศให้มีสถานภาพเป็นทั้งสถานศึกษาและศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจากการศึกษาแบบศูนย์การเรียนนั้น ทำให้นักศึกษาจดจำเนื้อหาได้ยาวนานกว่าผู้ที่เรียนจากห้องเรียนธรรมดา หรือ ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (แสงอรุณ โปร่งอรุณ, 2517 : จ ; เสริมแสง พันธุมสุต, 2518 : 268) และศูนย์การเรียนทำให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น (Giles, 1975 : 85) ดังนั้นกรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ให้บริการการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน เป็นศูนย์ข้อมูลชุมชนที่รวบรวม จัดระบบ และให้บริการแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน รวมทั้งพัฒนาให้ห้องสมุดประชาชนให้มีบทบาทในการสร้าง ประสาน และพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคลากร องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปแบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538 : 8)

จังหวัดสตูล เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา ที่มีพื้นที่ลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านความมั่นคง ด้านสังคมซึ่งราษฎรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามใช้ภาษาอาหรับในชีวิตประจำวัน มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งฐานเศรษฐกิจคับแคบ รายได้ขึ้นอยู่กับการผลิตด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ราษฎรมีฐานะยากจน (รัชนี กัลยาคุณวุฒิ, ม.ป.ป. : 1) อย่างไรก็ตามสำหรับจังหวัดสตูลนั้น ประชากรจะมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง ไม่มีปัญหาด้านภาษาที่ใช้ในการติดต่อ เนื่องจากใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่ค่อยมีเหตุการณ์รุนแรงเหมือนกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อื่น ๆ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้สนับสนุนให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูลดำเนินงาน

ตามนโยบาย ในด้านการสนับสนุนแหล่งศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน โดยการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้นทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอเมือง เนื่องจากมีห้องสมุดประชาชนจังหวัดอยู่แล้ว ในปัจจุบัน จังหวัดสตูลมีห้องสมุดประชาชนรวมทั้งสิ้น 6 แห่ง เป็นห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ 1 แห่ง คือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูล ดำเนินงานอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสตูล ส่วนอีก 5 แห่ง เป็นห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก ซึ่งในจำนวนนี้มี 4 แห่งที่มีอาคารได้มาตรฐานห้องสมุดประชาชนขนาดเล็กของกรมการศึกษานอกโรงเรียน คือ ห้องสมุดประชาชนอำเภอละงู ห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าแพ ห้องสมุดประชาชนอำเภอทุ่งหว้า และห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน ส่วนห้องสมุดประชาชนอำเภอควนกาหลงยังต้องเช่าอาคารเอกชนเป็นที่ทำการห้องสมุด ห้องสมุดประชาชนอำเภอทั้ง 5 แห่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยมีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นผู้บริหาร และมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเป็นผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้เป็นที่ยอมรับกันว่าบริการของห้องสมุดประชาชน มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิต และเป็นทรัพยากรมีค่าในการพัฒนาประเทศก็ตาม แต่สภาพปัจจุบันของห้องสมุดประชาชนในระดับอำเภอจังหวัด และสังกัดหน่วยงานเดียวกันยังมีการพัฒนาแตกต่างกัน ทำให้เป็นปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานห้องสมุดประชาชน

ห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล เป็นห้องสมุดที่ผู้วิจัย ได้คัดเลือกที่จะทำการศึกษา เนื่องจากห้องสมุดมีลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาหลายประการเช่น ผู้บริหาร และคณะกรรมการห้องสมุดให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมห้องสมุดด้วยดีเสมอมา เห็นได้จากผลงานในอดีต ห้องสมุดได้รับรางวัลต่าง ๆ ดังนี้

ธันวาคม 2534 และ ตุลาคม 2535 รางวัลที่ 2 การดำเนินงานห้องสมุดประชาชนอำเภอดีเยี่ยม จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้

ธันวาคม 2535 ห้องสมุดประชาชนอำเภอที่มีผลงานดีเด่นของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

นอกจากนี้ สถานที่ตั้งของห้องสมุดอยู่ใจกลางชุมชน มีการคมนาคมที่สะดวก ในส่วนด้านอาคารสถานที่ถึงแม้ว่าตัวอาคารจะคับแคบ แต่บริเวณภายนอกอาคารห้องสมุดมีเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีอาคารประกอบที่จะดำเนินกิจกรรมทางด้านศึกษานอกโรงเรียนได้ตามความเหมาะสม เช่น อาคารสำหรับพบกลุ่มของนักศึกษา ศาลาพิเศษสำหรับประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะได้รับการพัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่อง ห้องสมุดก็ยังประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่นบุคลากรที่จะให้บริการไม่พอเพียง ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ห้องสมุดจะต้องปฏิบัติ

งานอื่น ๆ ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนนอกเหนือจากงานห้องสมุด เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รับสมัครนักศึกษา เจ้าหน้าที่การเงิน นายทะเบียน เป็นต้น ประกอบกับจำนวนนักศึกษาสายสามัญของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควนโดนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และในปีการศึกษา 2538 ในภาคเรียนที่ 2 นี้ มีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 1,005 คน (สมบูรณ์ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์), 20 ธันวาคม 2538) นักศึกษาจำนวนดังกล่าวนี้ นอกจากจะใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ศึกษา ยืม-คืน สื่อต่าง ๆ เพื่อการศึกษาค้นคว้าแล้ว ยังได้ใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่พบกลุ่มสำหรับทำกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสถานที่ขึ้นทะเบียน และเป็นสถานที่ทำการและประชาสัมพันธ์งานต่าง ๆ ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอีกด้วย จากการเพิ่มจำนวนของนักศึกษาดังกล่าวนี้เอง ทำให้เกิดปัญหาในด้านการจัดบริการของห้องสมุด เพราะนอกจากการบริการให้กับประชาชน โดยทั่วไปแล้ว ห้องสมุดยังต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาที่ศึกษาหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนอีกด้วย และจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มสัมภาษณ์นักศึกษาที่มาใช้บริการห้องสมุด ประชาชนอำเภอควนโดนเพื่อที่จะหาข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการศึกษาค้นคว้า เมื่อเดือนมกราคม 2539 พบว่า จำนวนของสื่อสารนิเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือทั่วไป เอกสารตำราเรียนและชุดวิชา ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว นักศึกษายังมีความประสงค์ที่จะใช้บริการสื่อโสตทัศนวัสดุ เช่น วิทยุทัศน์ เทป ซึ่งปรากฏว่าห้องสมุดยังไม่มีให้บริการ นอกจากนี้นักศึกษาก็ยังประสบปัญหาในด้านการใช้ห้องสมุด เช่น สถานที่อ่านภายในคับแคบ ระยะเวลาในครุให้ยืมสั้นเกินไป รวมทั้งเวลาในการเปิดบริการของห้องสมุดไม่สนองความต้องการของนักศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้สำรวจห้องสมุดประชาชนอื่น ๆ ในจังหวัดสตูลทั้ง 5 แห่ง ก็พบปัญหา ดังกล่าวเช่นกัน

นอกจากนี้ ในเดือน มกราคม 2539 ห้องสมุดได้ติดตั้งดาวเทียมเพื่อการศึกษาทางไกล ไทยคม เพื่อบริการให้กับนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ดังนั้นห้องสมุดควรที่จะมีแนวทางในการให้บริการที่ชัดเจน มีรูปแบบการบริการที่ดีและมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และสนใจที่จะศึกษาหารูปแบบการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของห้องสมุดประชาชน เพื่อให้ห้องสมุดประชาชนมีแนวทางการดำเนินงานด้านการบริการให้เหมาะสมตามสภาพและความต้องการของนักศึกษา รวมทั้งมีหลักเกณฑ์และรูปแบบที่แน่นอนในการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน ให้มีประสิทธิภาพ และได้เลือกกรณีศึกษาห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ด้วยคิดว่าห้องสมุดประชาชนอำเภออื่น ๆ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถใช้รูปแบบดังกล่าวพัฒนางาน

บริการห้องสมุดประชาชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ได้รับการพัฒนางานบริการของห้องสมุดให้สามารถสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนของการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. รูปแบบที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของบรรณารักษ์ / เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน และห้องสมุดประชาชนอื่น ๆ เพื่อพัฒนางานบริการห้องสมุดให้สามารถสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. รูปแบบที่ได้ อาจใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนของผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

1.1 ผู้มีส่วนร่วมในการการวิจัย ประกอบด้วย นักวิจัย หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควนโดน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน ประธานคณะกรรมการดำเนินงานและประธานกรรมการที่ปรึกษาห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน (หรือตัวแทน)

ตัวแทนครูประจำกลุ่ม จำนวน 1 คน ตัวแทนนักศึกษาสายสามัญสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควนโดนที่ใช้บริการของห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน จำนวน 5 คนรวมทั้งสิ้น 11 คน

1.2 นักศึกษาสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน ในเดือนเมษายน และระหว่างเดือน มิถุนายน-กันยายน 2539 จำนวน 50 คน

1.3 นักวิชาการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูล ที่มีประสบการณ์ด้านงานการศึกษานอกโรงเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 7 คน

2. ตัวแปรในการปฏิบัติการวิจัย

2.1 นโยบายของการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน

2.2 วัตถุประสงค์ของการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน

2.3 อาคารสถานที่

2.4 ประเภทและการจัดการบริการ

2.5 ทรัพยากรสารสนเทศ

2.6 บุคลากร

2.7 งบประมาณ

2.8 การประชาสัมพันธ์

2.9 การประเมินผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. สถานที่ที่ใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้ คือ ห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในสถานการณ์จริงที่อาจมีตัวแปรอื่นมาเกี่ยวข้องด้วยนอกจากตัวแปรที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และเนื่องด้วยมีข้อจำกัดทางด้าน เวลา งบประมาณ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงมุ่งสะท้อนให้เห็นถึงทิศทาง และแนวทางการดำเนินงานมากกว่า จะสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยความเชื่อมั่นทางสถิติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบ หมายถึง แบบแผนหรือโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร ต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางในการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน
2. ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นสถานที่จัดบริการและกิจกรรมเพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน
3. กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องสายสามัญของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควนโดน
4. รูปแบบการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน หมายถึง แบบแผนหรือโครงสร้างที่เป็นแนวทางในการจัดบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ นโยบายของการจัดบริการ วัตถุประสงค์ของการจัดบริการ การจัดอาคารสถานที่ ประเภทและการจัดบริการ การกำหนดทรัพยากรที่ให้บริการ การจัดบุคลากร การกำหนดงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล
5. นโยบายของการจัดบริการ หมายถึง แนวทางการดำเนินงานอย่างกว้าง ๆ ของการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน
6. วัตถุประสงค์ของการจัดบริการ หมายถึง จุดมุ่งหมายเฉพาะในการดำเนินงานด้านบริการของห้องสมุดเพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และสนองความต้องการของนักศึกษา
7. การจัดอาคารสถานที่ หมายถึง การเตรียมความพร้อมของสถานที่ ที่จะให้บริการ เช่น การจัดมุมต่าง ๆ การจัดสถานที่ในการดูรายการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สถานที่บริการแนะแนว เป็นต้น

8. การกำหนดประเภทและการจัดการบริการ หมายถึง การพิจารณาประเภทของการจัดการบริการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา เพื่อให้ห้องสมุดสามารถจัดบริการสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของห้องสมุดประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพิจารณารายละเอียดวิธีการจัดบริการแต่ละประเภทว่าจะมีวิธีการให้บริการเช่นไรจึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา เช่น กำหนดวิธีการ ยืม-คืน จะปฏิบัติอย่างไร กำหนดระยะเวลาในการให้ยืมนานเพียงใด จะจัดเก็บบันทึกการให้บริการอย่างไร การบริการศูนย์การเรียนรู้ทางไกลไทยคมจะดำเนินการอย่างไรบ้าง เป็นต้น
9. การกำหนดทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง การกำหนดทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์ วัสดุทัศนวัสดุ รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น
10. การกำหนดบุคลากร หมายถึง แนวทางการจัดหาคณาจารย์ที่เป็นอาสาสมัครและการกำหนดบุคลากรในการให้บริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน
11. การกำหนดงบประมาณ หมายถึง การกำหนดแนวทางการจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของห้องสมุดประชาชน
12. การประชาสัมพันธ์ หมายถึง วิธีการประชาสัมพันธ์ของห้องสมุด เพื่อให้ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ได้ทราบถึงบริการและกิจกรรมของห้องสมุด ว่ามีอะไรบ้าง และบริการอย่างไร
13. การประเมินผล หมายถึง แนวทางการประเมินผลการให้บริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เช่น การศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษา ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควนโดน ที่รับบริการจากห้องสมุดประชาชนอำเภอควนโดน การจัดทำป้ายแสดงสถิติการบริการของห้องสมุด เป็นต้น